

Natuurtoets Woerden - de Putkop

Uitbreiding bedrijventerrein

Toetsing Wet natuurbescherming en NNN t.b.v.
een bestemmingsplan

projectnummer 0476112.100
definitief revisie 00
30 mei 2022

Natuurtoets Woerden - de Putkop

Uitbreiding bedrijventerrein

Toetsing Wet natuurbescherming en NNN t.b.v. een bestemmingsplan

projectnummer 0476112.100

definitief revisie 00
30 mei 2022

Auteur

Jurriën Kooijman

Opdrachtgever

Gemeente Woerden
Blekerijlaan 14
3447 GR WOERDEN

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

De informatie in voorliggende rapportage is (deels) afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

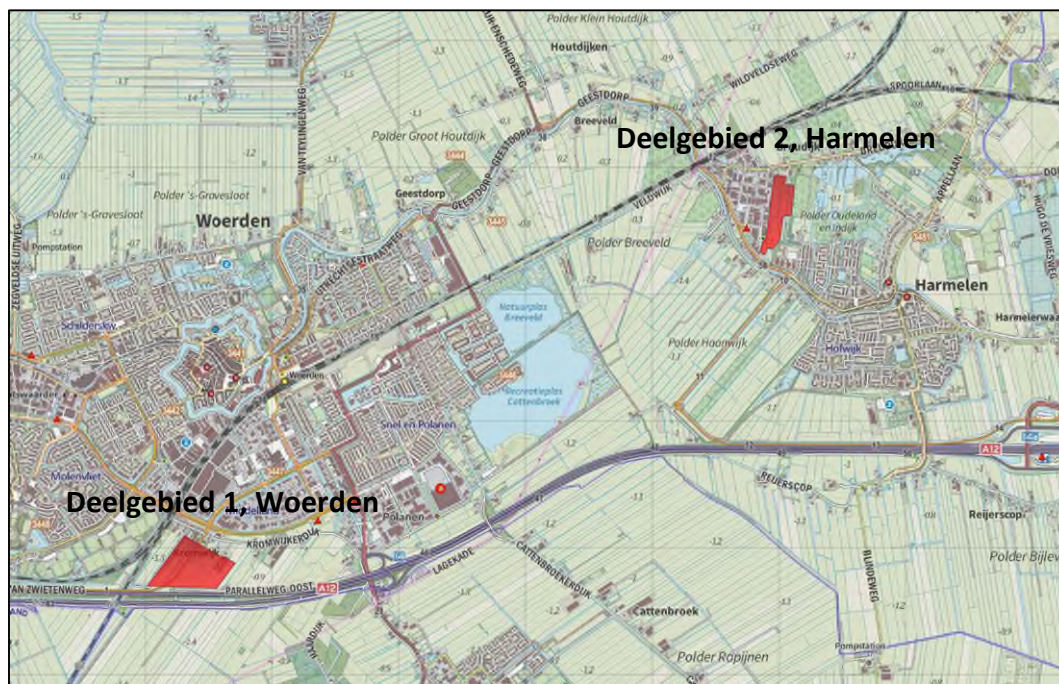
datum vrijgave	beschrijving revisie 00	gecontroleerd	vrijgave
	definitief	R. Keizer	

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding	7
1.2	Planvoornemen	8
1.3	Doel en onderzoeksvragen	8
1.4	Leeswijzer	9
2	Wettelijk kader Wet natuurbescherming	10
2.1	Algemeen	10
2.2	Soortbescherming	10
2.3	Gebiedsbescherming	11
2.3.1	Natura 2000	11
2.3.2	Natuurnetwerk Utrecht	11
2.3.3	Groene contour	12
2.3.4	Weidevogels	12
2.4	Bescherming van houtopstanden	13
3	Methodiek	14
3.1	Algemeen	14
3.2	Bureauonderzoek	14
3.3	Terreinbezoek	15
3.4	Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	15
4	Resultaten	16
4.1	Gebiedsbeschrijving	16
4.2	Beschermde soorten	17
4.2.1	Resultaten bureauonderzoek	17
4.2.2	Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen	17
4.2.3	Samenvatting beschermde soorten	23
4.3	Beschermde gebieden	23
4.3.1	Natura 2000-gebieden	23
4.3.2	Natuurnetwerk Nederland	26
4.4	Beschermde houtopstanden	27
5	Toetsing	28
5.1	Effectbepaling plan	28
5.2	Toetsing effect op beschermde soorten	28
5.2.1	Vogels	28
5.2.2	Zoogdieren	29
5.3	Amfibieën	32
5.4	Effecten op beschermde gebieden	32
5.4.1	Effecten op Natura 2000-gebieden	32
5.4.2	Effecten op het Natuurnetwerk Nederland (NNN)	33
5.5	Bescherming van houtopstanden	33

6	Bronnen	34
	Bijlagen	1
	Bijlage 1: Wettelijk kader	2

Globale ligging van de plangebieden (rood kader). Bron: Qgis, 2021.

Conclusies en advies

De provincie Utrecht is voornemens om nieuwe bedrijfslocaties aan te wijzen in de omgeving Woerden en Harmelen. Het plan kan worden uitgevoerd als duidelijk is dat het plan niet in strijd is met de Wet natuurbescherming en het beleid van het Natuurnetwerk Nederland. Daarom is inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en beschermde gebieden binnen de invloedssfeer van het plangebied en de effecten hierop. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In dit hoofdstuk is het advies gegeven dat voortkomt uit de conclusies van de uitgevoerde Natuurtoets.

Conclusies: Beschermde gebieden

Deelgebied - 1

Het plangebied ligt nabij NNN gebied, maar door het planvoornemen is er geen sprake van oppervlakteverlies. Daarnaast wordt de verbindende functie van het NNN niet aangetast. Door het planvoornemen wordt geen NNN gebied aangetast en gaat geen NNN verloren. Er zijn daarom geen significante negatieve effecten op de aangewezen kernwaarden van het NNN.

Het plangebied ligt niet in Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op circa 7,5 kilometer afstand. Op basis van de aard en omvang van de werkzaamheden, in combinatie met de reeds aanwezige verstoring in de huidige situatie kan worden uitgesloten dat sprake is van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden. Negatieve effecten van verzuring en vermesting ten gevolge van stikstofdepositie via de lucht kunnen niet op voorhand uitgesloten worden, maar sinds 1 juli 2021 geldt voor een tijdelijke verhoogde stikstofdepositie tijdens de aanlegfase, het wijzingen of verwijderen van een bouwwerk geen vergunningplicht meer. Zie ook Tabel 01.

Deelgebied - 2

Het plangebied ligt nabij NNN gebied. Aangezien de huidige inrichting onbekend is kan nog onvoldoende inzicht worden gegeven in een potentieel effect op het NNN. Derhalve dient dit nader te worden bepaald wanneer de inrichting bekend is.

Het plangebied ligt niet in Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op circa 9,5 kilometer afstand. Op basis van de aard en omvang van de werkzaamheden, in combinatie met de reeds aanwezige verstoring in de huidige situatie kan worden uitgesloten dat sprake is van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden. Negatieve effecten van verzuring en vermesting ten gevolge van stikstofdepositie via de lucht kunnen niet op voorhand uitgesloten worden, maar sinds 1 juli 2021 geldt voor een tijdelijke verhoogde stikstofdepositie tijdens de aanlegfase, het wijzingen of verwijderen van een bouwwerk geen vergunningplicht meer. Zie ook Tabel 01.

Tabel 01. Overzicht conclusies en vervolgstappen gebiedsbescherming.

	Natura 2000	NNN
Aanwezig binnen de invloedssfeer?	Ja, enkel voor stikstof in permanente situatie*	Ja
Effecten?	Mogelijk	Deelgebied – 1: Nee Deelgebied – 2: Mogelijk
Vereiste vervolgstappen aan de orde?	Ja, AERIUS berekening	Deelgebied – 1: Nee Deelgebied – 2: Mogelijk
Is het plan uitvoerbaar in het kader van de gebiedsbescherming?	Ja	Deelgebied – 1: Nee Deelgebied – 2: Ja

* voor tijdelijke bouwwerkzaamheden is een Aeriusberekening niet nodig met het in werking treden van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering.

Conclusies: Houtopstanden

Deelgebied - 1

In het plangebied is een bomenlaan aanwezig welke bestaat uit meer dan 20 bomen. De bomen staan in het buitengebied, buiten de bebouwde kom houtopstanden en vallen onder de Wet natuurbescherming. Om deze reden is een meldingsplicht aan de orde bij de provincie Utrecht voor het kappen van bomen welke beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming.

Deelgebied – 2

In het plangebied zijn geen bomen aanwezig welke vallen onder de Wet natuurbescherming.

Conclusies: Beschermd soorten

Uit de bureaustudie in combinatie met het terreinbezoek is gebleken dat (leefgebied van) de volgende in het kader van de Wet natuurbescherming beschermde soorten aanwezig zijn en/of mogelijk verwacht worden in het plangebied. In de volgende tabel is aangegeven of mogelijk sprake is van een overtreding van de Wet natuurbescherming en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn dan wel geadviseerd worden.

Tabel 02. Overzicht conclusies en vervolgstappen soortbescherming.

Soort (groep)	Essentieel leefgebied in plangebied?	Relevant deelgebied	Is er sprake van een overtreding?	Is een ontheffing noodzakelijk	Is het plan uitvoerbaar?
Algemene broedvogels	Mogelijk geschikt broedbiotoop in de directe nabijheid van het plangebied	Beide deelgebieden	Nee, mits buiten het broedseizoen wordt gewerkt of maatregelen worden genomen om te voorkomen dat broedende vogels aanwezig zijn	Nee	Ja
Vogels met een jaarrond beschermd nest Steenuil	Mogelijk geschikte nestlocaties in knotwilgen.	Deelgebied – 1: verblijfplaatsen en foerageergebied.	Indien nestlocaties aanwezig zijn en worden verwijderd.	Mogelijk	Ja
Zoogdieren Vleermuizen	Mogelijk. Verblijfplaatsen aanwezig in bomen en gebouwen en foerageergebied.	Deelgebied – 1: verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes. Deelgebied – 2: foerageergebied.	Mogelijk, indien essentiële functies aanwezig zijn.	Mogelijk, indien essentiële functies aanwezig zijn.	Ja, de verwachting is dat middels mitigerende en compenserende maatregelen, het plan uitvoerbaar is
Amfibieën Heikikker Rugstreeppad	Mogelijk leefgebied van amfibieën aanwezig.	Deelgebied – 1: voortplantingslocaties en landbiotoop.	Mogelijk, indien essentiële functies aanwezig zijn.	Mogelijk, indien essentiële functies aanwezig zijn.	Ja, de verwachting is dat middels mitigerende en compenserende maatregelen, het plan uitvoerbaar is

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgplicht opgenomen. In het tekstkader in Bijlage 1 staat het wetsartikel uitgeschreven. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. De initiatiefnemer/uitvoerder is verantwoordelijk voor een adequate naleving van de algemene zorgplicht tijdens de uitvoering van de werkzaamheden.

Zo is in het plangebied bekend dat de wezel voorkomt. De wezel is vrijgesteld in de provincie Utrecht, maar staat vermeld op de landelijke Rode Lijst. Met marterachtigen kan rekening worden gehouden doorbuiten de kwetsbare periode (overlapt met de broedperiode van vogels) te werken en één richting op te werken zodat dieren de kans krijgen om het gebied te verlaten.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De provincie Utrecht is voornemens om nieuwe bedrijfslocaties aan te wijzen in de omgeving Woerden en Harmelen. Het plan kan worden uitgevoerd als duidelijk is dat het plan niet in strijd is met de Wet natuurbescherming en het beleid van het Natuurnetwerk Nederland. Daarom is inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten en beschermde gebieden binnen de invloedssfeer van het plangebied en de effecten hierop. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In dit hoofdstuk is het advies gegeven dat voortkomt uit de conclusies van de uitgevoerde Natuurtoets.

Het plangebied valt uiteen in twee deelgebieden:

- Deelgebied 1 - Woerden buitengebied;
- Deelgebied 2 - Harmelen landbouwgebied.

In Figuur 1.1 & 1.2 is de ligging van de deelgebieden weergegeven.

Figuur 1.1. Ligging van Deelgebied 1 – Woerden buitengebied (rood omkaderd). Bron: QGIS.

Figuur 1.2. Ligging Deelgebied 2 – Harmelen landbouwgebied (rood omkaderd). Bron: Qgis.

1.2 Planvoornemen

In huidige situatie is het nog onduidelijk wat de inrichting van de deelgebieden zal zijn. De provincie Utrecht is voornemens om nieuwe bedrijfslocaties aan te wijzen.

1.3 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van voorliggende Natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van het voorgenomen plan met de beschermde soorten en beschermde gebieden (Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland; NNN) en het bepalen of het plan uitvoerbaar is.

De vragen of voor de uitvoering van het bestemmingsplan een vrijstelling geldt, dan wel een ontheffing of vergunning op grond van de Wet natuurbescherming nodig is en zo ja, of deze ontheffing of vergunning kan worden verleend, komt in beginsel pas aan de orde in een procedure op grond van de Wet natuurbescherming. Echter, deze vragen zijn ook relevant voor het bestemmingsplan omdat in deze Natuurtoets wordt beoordeeld of ten tijde van de vaststelling van het bestemmingsplan het op voorhand in redelijkheid duidelijk is dat de Wet natuurbescherming niet de uitvoerbaarheid van het plan in de weg zal staan. Het bestemmingsplan kan pas worden vastgesteld nadat uit een Natuurtoets duidelijk is geworden of voor de activiteiten die volgen uit deze vaststelling de mogelijkheid bestaat tot het verkrijgen van een ontheffing of vergunning.

De volgende onderzoeksvragen zijn van toepassing:

- Welke in het kader van de Wnb beschermde soorten (en/of vaste rust- en verblijfplaatsen) komen voor in het beïnvloedingsgebied van het plan? Vinden er als gevolg van de ontwikkeling die mogelijk gemaakt worden door het plan effecten plaats op deze soorten en worden daarbij verbodsbepalingen overtreden? Is het plan uitvoerbaar en zijn, zo nodig, aanvullende voorwaarden in het plan aan de orde?
- Komen in de beïnvloedingszone van het plangebied beschermde natuurgebieden (NNN en/of Natura 2000) voor? Zo ja, welke zijn dit en wat zijn de gevolgen hierop? Dienen vervolgstappen in de vorm van een compensatieplan opgesteld te worden of zijn andere vervolgstappen aan de orde?

Op bovenstaande vragen wordt in hoofdstuk 4 en 5 een antwoord gegeven (zie ook de leeswijzer).

1.4 Leeswijzer

De Natuurtoets is als volgt opgebouwd:

- De Natuurtoets begint met de belangrijkste conclusies gedestilleerd uit de resultaten van voorliggende Natuurtoets;
- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding van de Natuurtoets en het planvoornemen;
- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de methodiek van de Natuurtoets;
- Hoofdstuk 4 beschrijft het gebied en gaat in op de ecologische waarden en de beschermde soorten en gebieden in (de omgeving) van het plangebied;
- Hoofdstuk 5 toetst het plan aan de Wet natuurbescherming en het NNN.

2 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft het wettelijk kader van de soortenbescherming (paragraaf 2.2) en de gebiedsbescherming (paragraaf 2.3) relevant voor voorliggende Natuurtoets.

2.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden.

Naast bescherming vanuit de Wnb, zijn er ook gebieden die planologisch beschermd zijn. Het betreft het 'Natuurnetwerk Nederland' (hierna NNN). De bescherming van het NNN verloopt via het ruimtelijke ordeningsrecht (Barro, bestemmingsplannen) en niet via de natuurwetgeving.

2.2 Soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving. Bij voorliggende toetsing wordt tevens beoordeeld of soorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn in het plangebied. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5).

Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt (zie artikel 3.1 in tekstkader in de bijlage).

Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding. Daarbij dient opgemerkt te worden dat een aantal vogelsoorten ook vallen onder artikel 3.5 en daarom niet verstoord mogen worden (zie ook tabel E in de bijlage).

Andere soorten

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst gemaakt die niet gedekt wordt door de Vogel- en Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern of Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb, zie ook Bijlage tabel C en D van voorliggende rapportage. Voor soorten in bijlage A geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en ontwortelen van planten. In tegenstelling tot artikel 3.1 en 3.5, is verstoring van deze soorten toegestaan.

Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3.5 of 3.10 worden overtreden, dient gewerkt te worden conform een gedragscode. Biedt een gedragscode geen oplossing, dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie. Zie de Bijlage voor een uitgebreide toelichting.

2.3 Gebiedsbescherming

2.3.1 Natura 2000

Natura 2000-gebieden zijn natuurgebieden van groot internationaal belang. Deze gebieden zijn aangewezen onder de Europese Habitat- en/of Vogelrichtlijn. Voor de gebieden en de daarbij aangewezen soorten en habitattypen zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Een activiteit mag niet leiden tot significant negatieve effecten op deze doelen of tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken. Indien op voorhand significante effecten niet uitgesloten kunnen worden dient een Passende beoordeling opgesteld te worden.

2.3.2 Natuurnetwerk Utrecht

Het Natuurnetwerk Nederland is een stelsel van ecologisch hoogwaardige natuurgebieden. Dit is onderdeel van de actieve soortbescherming uit de Wet natuurbescherming; bedreigde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Om dit te realiseren is in de Wnb art. 1.12, lid 2 vastgelegd dat de provincies zorgen voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het Natuurnetwerk Nederland. Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

In de interim Omgevingsverordening zijn regels voor het NNN opgenomen. Voor de natuurgebieden die behoren tot het NNN geldt het 'nee, tenzij'-principe¹. Het 'nee, tenzij'-principe betekent dat nieuwe plannen en projecten niet zijn toegestaan als deze een significant negatief effect hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied, tenzij daarmee een zwaarwegend belang gediend is en er geen reële alternatieven voorhanden zijn. In dat geval moet de schade zoveel mogelijk beperkt worden door het treffen van mitigerende maatregelen

¹ Naast 'de route' van de Nee tenzij-afweging kan er sprake zijn van twee andere routes, namelijk een kleinschalig ontwikkeling of een NNN(EHS)-saldobenadering waarbij er geen onderbouwing aan de orde is van het dwingende belang en/of van alternatieven. Indien relevant wordt bekeken of deze van toepassing zijn voor het plan.

en moet de resterende schade gecompenseerd worden. Het compensatiebeginsel van het NNN staat in de PRV (Herijking 2016) in Artikel 2.4 lid 3 uiteengezet.

Het regime ter bescherming van het NNN kent in de provincie Utrecht geen externe werking. Dit houdt in dat alleen wanneer er binnen de grenzen van het NNN gewerkt wordt, de effecten beoordeeld en eventueel gecompenseerd dienen te worden. Effecten als gevolg van de activiteiten die ontstaan op NNN-gebieden die buiten de plangrenzen liggen (externe effecten), hoeven derhalve niet gecompenseerd te worden.

2.3.3 Groene contour

In de provincie Utrecht zijn gebieden aangewezen als Groene Contour. In de Groene Contour wil de provincie Utrecht landbouwgronden omvormen tot natuurgebied om daarmee het Natuurnetwerk Nederland te versterken. Het gaat om een totale omvang van 3000 hectare. Na realisatie wordt de nieuwe natuur opgenomen in het NNN. Voor de Groene contour-gebieden geldt dat ontwikkelingen zijn toegestaan, mits deze onder andere in samenhang worden ontwikkeld met de natuur.

Een ruimtelijk besluit voor gronden die zijn aangewezen als Groene contour bevat geen bestemmingen en regels die tot gevolg hebben dat natuurontwikkeling in gebieden die van belang zijn voor het functioneren van het Natuur Netwerk Nederland onmogelijk wordt (Artikel 3.15 PRV), tenzij:

- a. de ingreep voortkomt uit een groot openbaar belang, en
- b. het verlies aan mogelijkheden om natuur te ontwikkelen kwantitatief en kwalitatief gelijkwaardig wordt gecompenseerd met de inrichting van natuur elders binnen de Groene contour of in aansluiting op het Natuur Netwerk Nederland, en
- c. aard en omvang van deze natuurcompensatie evenredig zijn met het verlies aan natuurontwikkelingsmogelijkheden als gevolg van de ingreep, en
- d. behoud en beheer van de ter compensatie ingerichte natuur blijvend zijn verzekerd.

2.3.4 Weidevogels

Voor de weidevogels heeft de provincie Utrecht weidevogelkerngebieden aangewezen. Voor deze gebieden zijn geen specifieke beleidsregels opgesteld in de Provinciale Ruimtelijke Verordening 2013 Provincie Utrecht (Herijking 2016). In de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 (Herijking 2016) (provincie Utrecht, 2017) is echter wel een beleidstekst opgenomen. Het onderstaande is hierin beschreven.

De kerngebieden voor weidevogels zijn in provincie Utrecht bekend. Ze zijn gebaseerd op de provinciale weidevogelvisie (2012) en in overleg met de agrarische collectieven geactualiseerd op basis van recente inventarisaties (2014 en 2015). Naast een goed beheer van deze gebieden zijn ook ruimtelijke aspecten als openheid, rust en goede inrichting voor weidevogels van groot belang.

Ontwikkelingen waarbij deze aspecten worden aangetast zijn derhalve onwenselijk. Hierbij kan gedacht worden aan de aanleg van wandel- en fietspaden, uitbreiding van bebouwing etc. In afwachting van de nadere invulling van de provinciale taken in de nieuwe Wet natuurbescherming en in relatie tot de ontwikkeling van het agrarisch natuurbeheer blijft regulier agrarisch gebruik mogelijk. Ook uitbreiding van veehouderij binnen de bestaande bouwpercelen blijft, mits er wordt voldaan aan de toepasselijke wettelijke eisen, mogelijk.

Voor de weidevogels vraagt provincie Utrecht gemeenten in hun planvorming en bij het toestaan van activiteiten in en nabij deze gebieden, rekening te houden met de effecten op weidevogels.

2.4 Bescherming van houtopstanden

De Wet natuurbescherming (Wnb) geeft invulling aan de bescherming van houtopstanden die tot 1 januari 2017 vielen onder bescherming van de Boswet. De bescherming is geregeld in hoofdstuk 4 van de Wnb. De provincie is het bevoegd gezag. De bescherming heeft enkel betrekking op houtopstanden die zijn gelegen buiten de bebouwde kom Wnb én die een oppervlakte hebben van meer dan 1.000 m² (0,1 hectare) of bestaan uit een rijbeplanting van meer dan twintig bomen, gerekend over het totaal aantal rijen. De Wnb heeft geen betrekking op:

- a) Houtopstanden op erven of in tuinen;
- b) Fruitbomen of windschermen om boomgaarden;
- c) Naaldbomen bedoeld als kerstbomen indien niet ouder dan 20 jaar;
- d) Kweekgoed;
- e) Uit populieren of wilgen bestaande wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- f) Het dunnen van een houtopstand;
- g) Het uit populieren, wilgen, essen of elsen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van biomassa (onder specifieke voorwaarden).

De Wnb doet geen uitspraken over houtopstanden die zijn gelegen binnen de bebouwde kom Wnb of die een oppervlakte kleiner dan 1.000 m² hebben. Bescherming van dergelijke houtopstanden is een taak van de gemeentelijke overheid en is geregeld in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Voor houtopstanden groter dan 1.000 m² is veelal sprake van overlap met de gemeentelijke Algemene Plaatselijke Verordening. De mate van overlap kan per gemeente verschillen. Toetsing aan de APV valt buiten de scope van de natuurtoets.

Voor houtopstanden die zijn beschermd binnen de Wnb geldt een meldingsplicht bij voorgenomen velling en in principe tevens een herplantplicht. Herplant wordt in principe ter plekke ingevuld. Onder voorwaarden kan herplant ook elders worden gerealiseerd.

3 Methodiek

Dit hoofdstuk beschrijft de methodiek die gehanteerd wordt tijdens het bureauonderzoek ([paragraaf 3.2](#)) en gedurende het terreinbezoek ([paragraaf 3.3](#)) van voorliggende Natuurtoets. In [paragraaf 3.4](#) wordt aangeduid hoe deze gegevens leiden tot een conclusie.

3.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

1. Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het plan;
2. Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

3.2 Bureauonderzoek

Afbakening beschermde soorten

In het bureauonderzoek wordt specifiek gekeken naar soorten uit de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), soorten van de Habitatrichtlijn (artikel 3.5) en 'andere' beschermde soorten (artikel 3.10). Bij vogels zal met name speciale aandacht geschonken worden aan soorten die in het plangebied een essentieel leefgebied kunnen hebben. Voorgenoemde soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn bijlage IV-soorten, bijlage II Verdrag van Bern en bijlage I Verdrag van Bonn) en moeten worden getoetst op voorkomen en het projecteffect. Treden effecten op, of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er maatregelen nodig om deze effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Wnb.

Een aantal soorten is door de provincies vrijgesteld en zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen (zie tabel B en C in de bijlage). Deze zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in de provincie dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt bij het voorliggende project. Wel geldt de algemene zorgplicht. Door het uitvoeren van een aantal zorgplicht gerelateerde maatregelen, wordt voldaan aan de zorgplicht en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd. Hierbij kan gedacht worden aan het rekening houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten en de manier van werken (zoals het aanhouden van vaste rijroutes en het zorgen voor vluchtmogelijkheden voor de soorten).

Bronnen

Om een beeld te krijgen van de verspreiding en (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied, is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd. Hierbij is nagegaan of er in de periode 2017-2022 beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Aan de hand van de resultaten van de bureaustudie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen.

Naast de bronnen met soortinformatie, is voor het bepalen van de ligging van beschermde gebieden gebruik gemaakt van de gebiedendatabase op de website van het Ministerie van EZK of provinciale digitale atlassen. Om inzicht te krijgen in de ligging van het plangebied t.o.v. van het NNN is de provinciale website geraadpleegd.

3.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemde bureaustudie is middels een terreinbezoek bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Naast directe waarnemingen kan dan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de verwachte aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten op de locatie. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Op 13 april 2022 is vanaf circa 09.00 uur een terreinbezoek uitgevoerd door een deskundig ecooloog van Antea Group bij regenachtig weer met een temperatuur van circa 12 °C. Tijdens het terreinbezoek is het plangebied te voet belopen.

3.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of het plan uitvoerbaar is, of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

4 Resultaten

In [paragraaf 4.1](#) wordt allereerst een gebiedsbeschrijving van het plangebied gegeven. Vervolgens wordt in [paragraaf 4.2](#) in gegaan op de resultaten van de in het gebied aanwezige of verwachte beschermde soorten (uiteenzetting van de resultaten van de bureaustudie en het terreinbezoek), waarna in [paragraaf 4.3](#) de ligging van gebieden beschermd in het kader van de Wet natuurbescherming en het NNN in de omgeving van het plangebied aangegeven wordt.

4.1 Gebiedsbeschrijving

Deelgebied – 1

Het gebied in Woerden bestaat grotendeels uit landbouwgebied en deels uit grasland. Rondom de graslanden en landbouwpercelen zijn sloten aanwezig en aan de noordzijde is een boerderij aanwezig met een begroeide tuin waar veel bomen, hoge struiken en geknotte wilgen staan. De sloten hebben vrij steile oevers en weinig tot geen onderwatervegetatie. Daarnaast is een dikke sliblaag aanwezig in de sloten. Op de landbouwpercelen groeit veel zuring en pinksterbloem.

Deelgebied – 2

Het gebied in Halmeren bestaat volledig uit open landbouwgrond. Rondom het gebied zijn bomenlanen aanwezig en door het gebied heen zijn sloten gelegen.

In Figuur 4.1 is een impressie gegeven van het plangebied.

Figuur 4.1. Impressie van het plangebied.

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 Resultaten bureauonderzoek

Uit de recente verspreidingsinformatie blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen (binnen een straal van 2,5 kilometer). Dit betreft de beschermde soorten genoemd in Habitatrichtlijn (bijlage IV onderdeel a en b) en de niet-vrijgestelde 'andere soorten' uit bijlage I (onderdeel a en b) van de Wet natuurbescherming alsook vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest. De soorten zijn weergegeven in Tabel 4.1.

Tabel 4.1. Overzicht van waargenomen beschermde soorten in de omgeving van het plangebied (met een straal van 2,5km) die in het NDFF door derden zijn ingevoerd. De soorten zijn in te delen in Habitatrichtlijn (HR), lijsten A en B behorende bij artikel 3.10 en vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest (JRB) en zijn aangegeven met een 'X' (NDFF, 2017-2022).

Soortgroep	Soort	JRB	HR	A/B
Vogels met een jaarrond beschermd nest*	Boomvalk	X		
	Buizerd	X		
	Gierzwaluw	X		
	Huismus	X		
	Ooievaar	X		
	Ransuil	X		
	Roek	X		
	Sperwer	X		
	Steenuil	X		
Zoogdieren	Gewone dwergvleermuis			X
	Laatvlieger			X
	Rosse vleermuis		X	
Reptielen	Geen waarnemingen			
Amfibieën	Heikikker			X
	Rugstreeppad		X	
Insecten – libellen	Geen waarnemingen			
Insecten - Nachtvlinders	Geen waarnemingen			
Planten - vaatplanten	Grote bosaardbei			X
Vissen	Geen waarnemingen			
Overige soortgroepen	Geen waarnemingen			

*Categorie 5: de afweging of er sprake is van een jaarrond beschermd nest uit categorie 5 wordt gemaakt bij de beschrijving van de resultaten van het terreinbezoek (paragraaf 4.2.2).

Deze informatie is (deels) afkomstig uit de NDFF (12-04-2022) en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is vervolgens nagegaan of het plangebied een functie vervult voor (onder andere) deze soorten en of effecten aan de orde zijn. De bevindingen worden in paragraaf 4.2.2 uiteengezet.

4.2.2 Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen

Op basis van het bureauonderzoek en het terreinbezoek wordt per soortgroep ingegaan op de eventuele (kans op) aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied.

Aangezien het plangebied is gelegen is tussen intensief agrarisch gebruikt land, naast smalle watergangen geen open water bevat en het verspreidingsgebied van een aantal soorten niet tot aan Woerden loopt, zijn niet alle biotoop-kritische (sub)soortgroepen relevant. Zo zijn er onder andere op basis van het terreinbezoek geen effecten (overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wnb) aan de orde op de beschermde (sub)soortgroepen: flora en overige soortgroepen (kevers, kreeftachtigen, weekdieren, mieren en slakken). Er is voor deze soort(groep)en geen essentieel leefgebied in het plangebied. Effecten zijn op voorhand uitgesloten.

De overige soortgroepen worden hierna beschreven: **vogels, amfibieën en zoogdieren.**

Vogels

Soorten met jaarrond beschermd nest (categorie 1 t/m 4)

Zoals blijkt uit de bureaustudie is een aantal vogelsoorten waargenomen in de omgeving van het plangebied waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en waar bij verwijdering of aantasting van de vaste rust- en verblijfplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd.

Deelgebied 1

In het plangebied is een nest aangetroffen in de achtertuin van Kromwijkerdijk 21. Het nest is weergegeven in Figuur 4.2.

Nestlocatie

Vogelnest ○
Plangebied ■

Figuur 4.2. Nestlocatie in het plangebied.

Het nest was een komvormig nest wat leek op de bouw door een gaai. Een houtduif vloog van het nest af bij benadering, waardoor deze vermoedelijk in gebruik is door deze houtduif. Met deze constatering is het nest niet in gebruik door een vogel met een jaarrond beschermd nest.

Huismus & gierzwaluw

In het plangebied zijn enkele schuren aanwezig van een varkensboerderij. De schuren bevatten daken met golfplaten en zonder weggroei mogelijkheden voor huismussen of gierzwaluwen, zie ook Figuur 4.3.

Figuur 4.3. Woning met golfplaten daken en zonnepanelen.

Op het terrein zijn geen huismussen waargenomen. De woningen aan de noordzijde van de schuren zijn wel potentieel geschikt voor de huismus, maar deze woningen en het omliggend groen vallen buiten het plangebied. Derhalve zijn geen nesten van de huismus te verwachten in het plangebied. De gierzwaluw broedt over het algemeen niet in het buitengebied en daarnaast zijn geen geschikte invliegopeningen geconstateerd voor de gierzwaluw. Nesten van de gierzwaluw worden niet verwacht en zijn uitgesloten.

Steenuil

In het plangebied staat een laan met knotwilgen. In theorie zijn grote holtes van knotwilgen geschikt als nestlocatie voor de steenuil. Echter, in de omgeving is de steenuil slechts eenmaal waargenomen langs de snelweg in 2019. Ook zijn geen bekende gegevens in te zien van nestkasten in de directe omgeving van het plangebied. Echter, het plangebied is geschikt voor de steenuil en mogelijk kunnen nestlocaties gevonden worden in knotwilgen.

Gevolgen van het mogelijke voorkomen van steenuilen in het plangebied wordt in hoofdstuk 5 uiteengezet.

Algemene broedvogels

In het plangebied zijn veel mogelijkheden aanwezig voor algemene broedvogels, waaronder het eerder benoemde nest van de houtduif. Tevens kunnen struiken, weiland en oevers in gebruik worden genomen door algemene broedvogels. In het plangebied zijn de houtduif, roodborst, koolmees, Canadese gans, ekster, kievit, merel en winterkoning waargenomen.

Gevolgen van algemene broedvogels worden uiteengezet in Hoofdstuk 5.

Deelgebied – 2

Soorten met jaarrond beschermd nest (categorie 1 t/m 4)

In het plangebied zijn geen grote nesten of horsten aangetroffen welke kunnen duiden op een vogel met een jaarrond beschermd nest. Het terrein is grotendeels open grasland en de oevers zijn veelal gemaaid. Jaarrond beschermde nesten zijn uitgesloten.

Algemene broedvogels

In het plangebied zijn veel mogelijkheden aanwezig voor algemene broedvogels, waaronder het eerder benoemde nest van de houtduif. Tevens kunnen struiken, weiland en oevers in gebruik worden genomen door algemene broedvogels. In het plangebied zijn de houtduif, roodborst, koolmees, Canadese gans, ekster, kievit, merel en winterkoning waargenomen.

Zoogdieren

Vleermuizen

Uit de bureaustudie komen drie soorten vleermuizen naar voren. Vleermuizen kunnen hun verblijfplaats in gebouwen of bomen (of beide) hebben. Gebouwbewonende vleermuizen verblijven met name in spouwmuren, onder dakbetimmering, achter boeiborden of op zolders. Boombewonende vleermuizen verblijven in gaten, holen of scheuren van voornamelijk grote bomen.

Deelgebied - 1

Verblijfplaatsen

De bomen in het plangebied zijn gecontroleerd op potentiële verblijfplaatsen. De knotwilgen aan de noordzijde van het plangebied (in de tuin van Kromwijkerdijk 21) zijn zeer geschikt om als verblijfplaats te dienen voor de ruige dwergvleermuis. De ruige dwergvleermuis komt niet uit de bureaustudie naar voren, maar het is aannemelijk dat de soort hier voor komt op basis van bekende verspreidingsgegevens (Zoogdierverseniging, 2022). De knotwilgen zijn geschikt voor vleermuizen, zie ook Figuur 4.3.

Figuur 4.3. Geschikte boomholtes voor vleermuizen.

Op het terrein van de Kromwijkerdijk 15 zijn oude schuren en woningen aanwezig welke spouwgaten en potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen bevatten.

Gevolgen op het plan in het kader van verblijfplaatsen van vleermuizen worden in hoofdstuk 5 uiteen gezet.

Vliegroutes en foerageergebied

Vliegroutes van vleermuizen betreffen (vaak) lijnvormige elementen in het landschap die als verbinding tussen verblijfplaatsen en foerageergebied fungeren. In het open grasland binnen het plangebied zijn geen aaneengesloten lijnvormige elementen aanwezig welke als gevolg van het voornemen verloren gaan. Enkel de bomen aan de Kromwijkerdijk 21 en Kromwijkerdijk 28a kunnen onderdeel zijn van een vliegroute door vleermuizen.

Wat betreft foerageergebied is in het gebied beperkt kwalitatief geschikt foerageergebied aanwezig. Langs de bomenlanen om het gebied heen kan gevoerageerd worden door vleermuizen en in de tuinen van de bewoners langs de Kromwijkerdijk. Het open terrein kan gebruikt worden als foerageergebied door de rosse vleermuis en laatvlieger. De grotere soorten vleermuizen zijn minder gebonden aan vegetatiestructuren en jagen op hoogte op grotere insecten.

Deelgebied – 2

Verblijfplaatsen

In het plangebied zijn geen potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen aanwezig. Derhalve wordt niet verder in gegaan op verblijfplaatsen van vleermuizen.

Vliegroutes en foerageergebied

Vliegroutes van vleermuizen betreffen (vaak) lijnvormige elementen in het landschap die als verbinding tussen verblijfplaatsen en foerageergebied fungeren. In het open grasland binnen het plangebied zijn geen aaneengesloten lijnvormige elementen aanwezig welke als gevolg van het voornemen verloren gaan. Derhalve wordt niet verder in gegaan op vliegroutes van vleermuizen.

Wat betreft foerageergebied is in het gebied beperkt kwalitatief geschikt foerageergebied aanwezig. Het grasland is langs de oevers van watergangen begroeid met kruidenrijke planten en in combinatie met de watergangen levert dit een potentieel foerageergebied op door de aanwezigheid van insecten. Het open terrein kan gebruikt worden als foerageergebied door de rosse vleermuis en laatvlieger. De grotere soorten vleermuizen zijn minder gebonden aan vegetatiestructuren en jagen op hoogte op grotere insecten.

Amfibieën

Uit de bureaustudie komen twee amfibieënsoorten naar voren. De heikikker en de rugstreeppad staan beiden vermeld op de Habitatrichtlijn en in Artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming.

Deelgebied – 1

In het plangebied zijn watergangen en drainagegreppels aanwezig. De watergangen zijn in theorie ongeschikt voor de amfibieën door de aanwezigheid van vis en de beperkt aanwezige onderwaterbegroeiing (heikikker). De drainagegreppels in het gebied staan grotendeels droog (geconstateerd in een hoogwaterperiode). Wel komen beide soorten in de omgeving van het plangebied voor en kunnen zij het gebied bereiken. Wanneer water stagneert kunnen de dieren voortplantingsbiotoop vinden in het plangebied. Ook is in de watergang ei-afzet waargenomen van vermoedelijk de bruine kikker, zie Figuur 4.4.

Figuur 4.4. Ei-afzet van kikkers.

De watergang heeft een dikke sliblaag, maar bevat wel macrofauna en vis. Zie ook Figuur 4.5.

Het is echter niet volledig uit te sluiten dat ook de heikikker en rugstreeppad gebruik maken van het plangebied.

Deelgebied – 2

De watergangen zijn ongeschikt voor de heikikker en de rugstreeppad door het ontbreken van onderwatervegetatie en de lage kwaliteit van het water (sliblaag, vooral waterpissebedden aanwezig) en de zeer kale oevers, zie Figuur 4.6.

Figuur 4.6. Kale oevers langs de watergang.

Daarnaast ligt het gebied vrij geïsoleerd gelegen tussen bebouwing en wegen in, waardoor de dieren het gebied slecht kunnen bereiken. Ook zijn waarnemingen van beide soorten in de directe omgeving niet bekend (ondanks het geschikte waterrijke gebied ten oosten van het plangebied). Enkel één losse waarneming van een rugstreeppad op circa een kilometer afstand is bekend, maar de watergangen zijn voor de rugstreeppad ongeschikt. In het deelgebied van Harmelen zijn beschermde amfibieënsoorten uitgesloten.

4.2.3 Samenvatting beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de soorten weergegeven in Tabel 4.2 en die een beschermde status hebben in de Wet natuurbescherming mogelijk voor kunnen komen in het plangebied. In hoofdstuk 5 wordt nader op deze soorten in gegaan.

Tabel 4.2. Mogelijk aanwezige beschermde soorten in het plangebied.

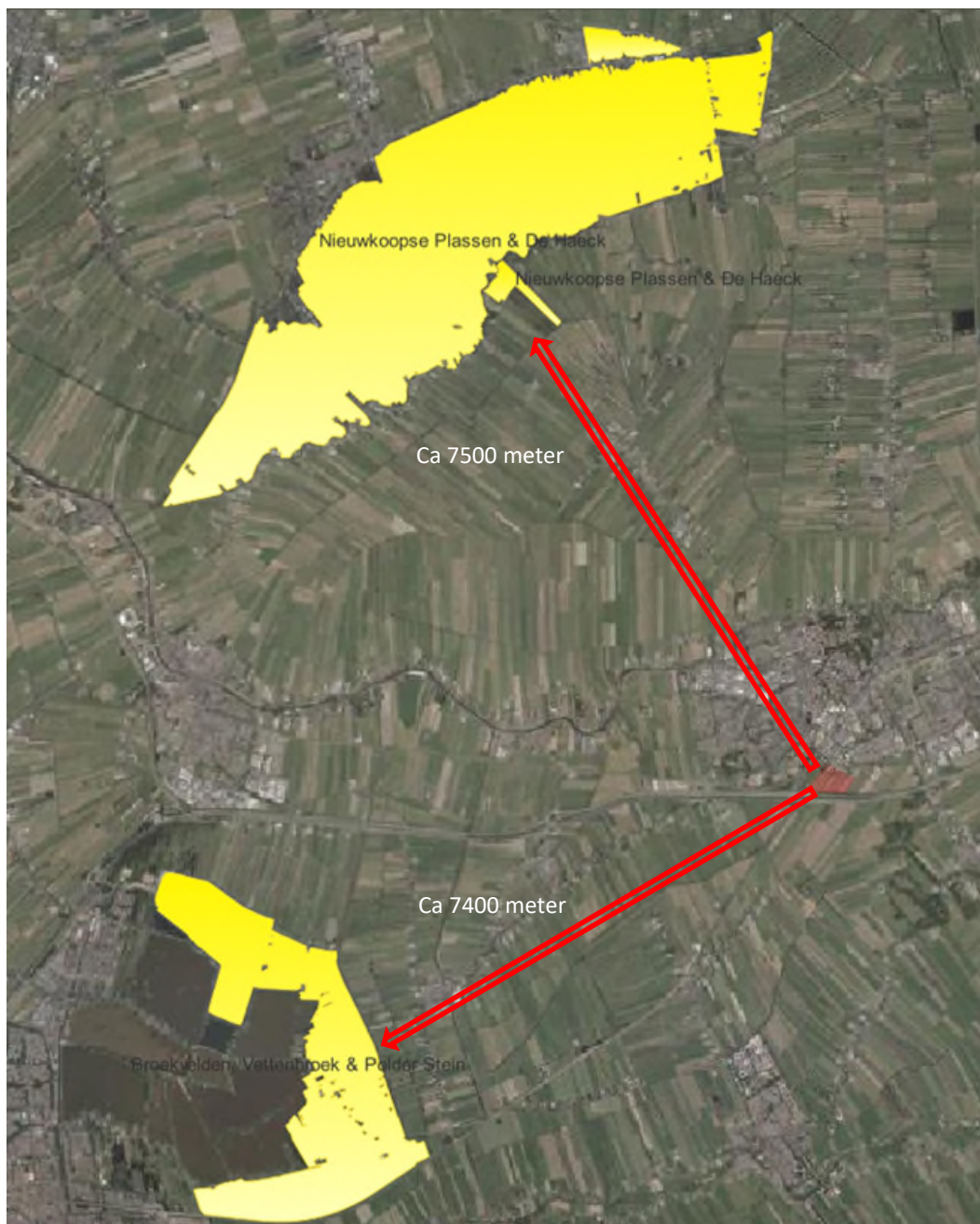
Soort	Beschermingsregime	Aanwezigheid	Toelichting
Algemene broedvogels	Artikel 3.1	Deelgebied 1 – Ja Deelgebied 2 – Ja	Vegetatie in de directe omgeving, grasland en bomen biedt nestgelegenheid voor algemene broedvogels.
Vogels met een jaarrond beschermd nest Steenuil	Artikel 3.1	Deelgebied 1 – Ja Deelgebied 2 – Nee	Geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Steenuil kan mogelijk nestlocaties hebben in knotwilgen.
Zoogdieren Vleermuizen	Artikel 3.5	Deelgebied 1 – Mogelijk (verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden) Deelgebied 2 – Mogelijk (foerageergebied)	Geschikt leefgebied en potentiële verblijfplaatsen zijn aanwezig.
Amfibieën Heikikker Rugstreeppad	Artikel 3.5	Deelgebied 1 – Mogelijk Deelgebied 2 – Nee	Geschikt leefgebied in geringe mate aanwezig

4.3 Beschermde gebieden

4.3.1 Natura 2000-gebieden

Deelgebied – 1

Het plangebied ligt niet in Natura 2000-gebied. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden 'Nieuwkoopse plassen' en 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein' liggen beide op circa 7,5 kilometer afstand ten noordwesten en zuidwesten van het plangebied. Zie ook Figuur 4.7.

Figuur 4.7. Ligging van het plangebied (rood kader) ten opzichte van Natura 2000-gebieden (gele kaders).

Deelgebied – 2

Het plangebied ligt niet in Natura 2000-gebied. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden 'Nieuwkoopse plassen' en 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein' en 'Oostelijke Vechtplassen'

liggen allen op grote afstand ten noordwesten, zuidwesten en noordoosten van het plangebied.
Zie ook Figuur 4.8. De afstand tot het dichtstbijzijnde Natura-2000 gebied bedraagt 9,5 kilometer.

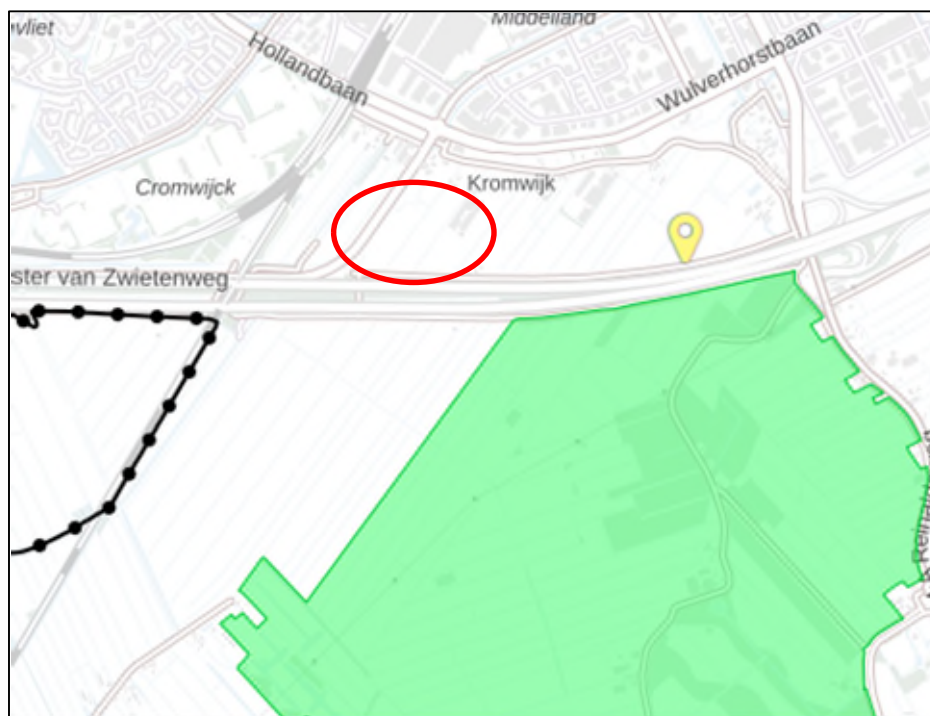

Figuur 4.8. Ligging van het plangebied (rood kader) ten opzichte van Natura 2000-gebieden (gele kaders).

4.3.2 Natuurnetwerk Nederland

Deelgebied - 1

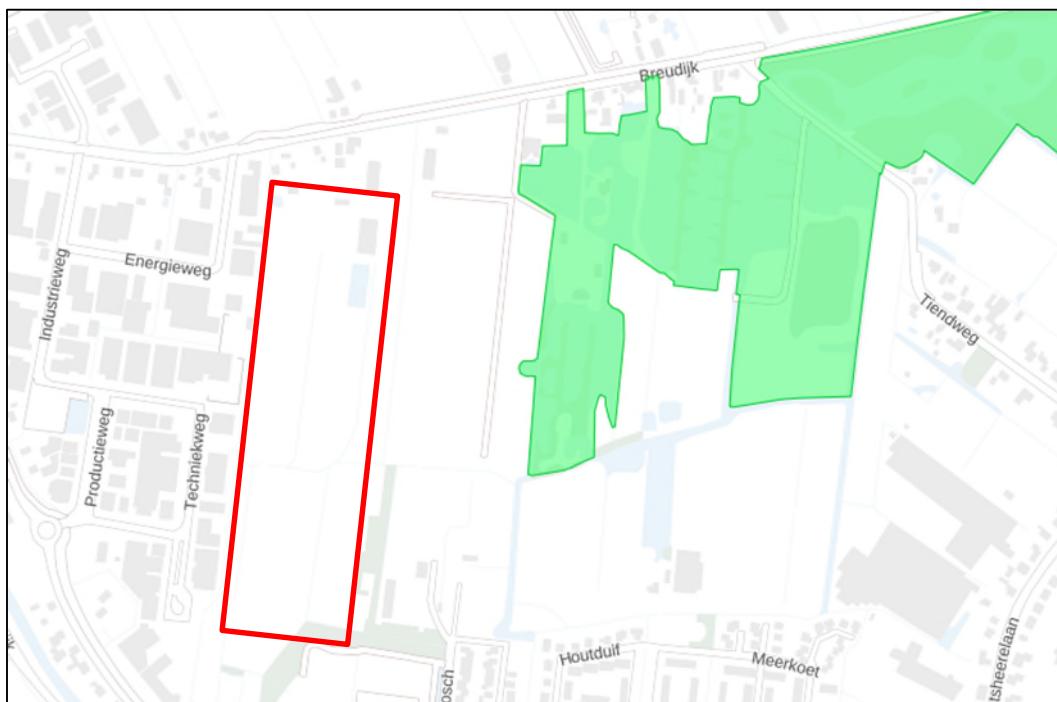
Het plangebied ligt niet in het Utrechtse deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Nabij het plangebied zijn wel NNN gebieden aanwezig, zie Figuur 4.9.

Figuur 4.7. Ligging van het Natuurnetwerk Nederland (groen vlak) t.o.v. het plangebied (rood kader).

Deelgebied – 2

Het plangebied ligt niet in het Utrechtse deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Nabij het plangebied zijn wel NNN gebieden aanwezig, zie Figuur 4.10.

Figuur 4.7. Ligging van het Natuurnetwerk Nederland (groen vlak) t.o.v. het plangebied (rood kader).

4.4 Beschermde houtopstanden

Deelgebied – 1

In het plangebied zijn bomen aanwezig welke in een bomenlaan van meer dan 20 bomen staan. De bomen staan in het buitengebied van Woerden en daarmee niet in de bebouwde kom Houtopstanden. Aan de Kromwijkerdijk 21 staat een monumentale boom met paspoort 533. Het is onbekend welke boom het betreft.

Deelgebied – 2

In het plangebied worden geen bomen gekapt. Derhalve wordt niet verder in gegaan op beschermde houtopstanden.

5 Toetsing

In [paragraaf 5.1](#) is de effectbepaling van het plan gegeven. In [paragraaf 5.2](#) worden de werkzaamheden getoetst aan de soortenbescherming (Wnb). Indien vervolgstappen aan de orde zijn, is dit aangeven in een tekstkader. In [paragraaf 5.3](#) wordt het plan getoetst aan het beschermingsregime van het NNN-gebied en de Wet natuurbescherming (Wnb).

5.1 Effectbepaling plan

Bij het voornemen worden de volgende biotopen mogelijk aangetast of verwijderd:

- Akkerland;
- Grasland;
- Gebouwen/schuren gesloopt;
- Bomen met hoge struiken.

5.2 Toetsing effect op beschermde soorten

5.2.1 Vogels

Deelgebied – 1

Jaarrond beschermde nesten

Steenuil

De steenuil komt mogelijk voor in het plangebied. Met name langs de Kromwijkerdijk 21 staan knotwilgen welke een potentiële functie kunnen hebben voor de steenuil. Derhalve kunnen effecten niet op voorhand worden uitgesloten en dient nader onderzoek te worden uitgevoerd.

Nader onderzoek

*Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, is **inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik en de functie van het plangebied voor de steenuil**. Onderzoek dient te worden uitgevoerd volgens het Kennisdocument BIJ12 - Steenuil, waarbij minimaal 2 gerichte bezoeken dienen te worden gebracht in de periode 15 februari t/m maart.*

Het plangebied en potentiële rustplaatsen mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden door de voorgenomen werkzaamheden.

Deelgebied – 1 & Deelgebied – 2

Algemene broedvogels

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (artikel 3.1). Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door werkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (circa maart tot en met juli²) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Wet Natuurbescherming aan de orde.

² Voor het broedseizoen wordt in het kader van de wet geen standaardperiode gehanteerd. Het broedseizoen is afhankelijk van klimatologische omstandigheden; dit houdt in dat het seizoen eerder dan wel later van start kan gaan en eerder dan wel later kan eindigen. Van belang is of er broedgevallen aanwezig zijn.

Voor de werkzaamheden worden mogelijk bomen gekapt en in het plangebied zijn hoge vegetatie, oevers en ruigtes aanwezig. Indien nesten aanwezig zijn mogen deze tijdens de broedperiode (en wanneer deze in gebruik zijn) niet verwijderd of verstoord worden. Aangezien de werkzaamheden dicht bij mogelijke broedgevallen worden uitgevoerd kunnen de werkzaamheden zorgen voor verstoring. Geadviseerd wordt om te werken buiten het broedseizoen of te starten met de werkzaamheden voorafgaand aan de start van het broedseizoen.

Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken dan dient het plangebied (waar de werkzaamheden plaatsvinden) vóór het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor (broed)vogels. Mocht dit niet mogelijk zijn dan dient vooraf aan de werkzaamheden het plangebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het plangebied dan worden locatiespecifieke maatregelen voorgesteld en/of wordt het plangebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden totdat het nest niet meer in gebruik is.

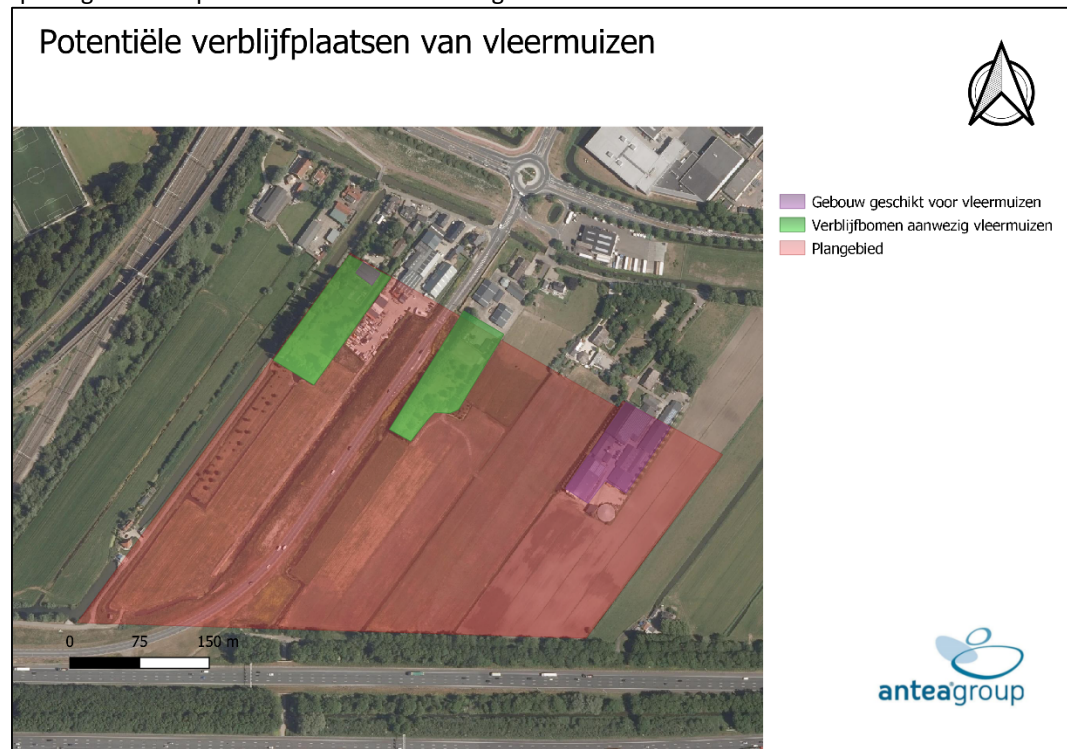
5.2.2 Zoogdieren

Vleermuizen

Deelgebied – 1

Verblijfplaatsen

De knotwilgen en wilgen in het plangebied zijn geschikt om te kunnen dienen als verblijfplaatsen voor vleermuizen. Er zijn twee delen in het plangebied waar potentiële verblijfbomen voor vleermuizen aanwezig zijn, zie Figuur 5.1. Daarnaast is er bebouwing aanwezig welke geschikte spouwganen en open ruimtes bevatten voor gebouwbewonende vleermuizen.

Figuur 5.1. Locaties binnen het plangebied waar verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig kunnen zijn.

De bomen kunnen niet gekapt worden of dermate aangetast/belicht of verstoord dat het zal leiden tot het ongeschikt maken van potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen. Indien aantasting aan de bomen wenselijk is vanuit het voornemen dient nader onderzoek te worden uitgevoerd. Indien bebouwing niet behouden kan blijven, dient tevens nader onderzoek te worden uitgevoerd naar gebouwbewonende vleermuizen.

Nader onderzoek

Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, is inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik en de functie van de bomen in het plangebied door vleermuizen (met de nadruk op de gewone- en de ruige dwergvleermuis). Onderzoek dient te worden uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2021, waarbij minimaal 4 gerichte bezoeken dienen te worden gebracht in de periode 15 mei – 1 oktober.

Het plangebied en potentiële rustplaatsen mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden door de voorgenomen werkzaamheden.

Foerageergebieden en vliegroutes

In het plangebied is geschikt foerageergebied aanwezig voor vleermuizen. Geschikte foerageergebieden nemen in Nederland af door de enorme vraag naar woningbouwprojecten en de verharding van gebieden voor andere doeleinden. In de omgeving van het plangebied zijn alternatieve foerageergebieden aanwezig, maar deze kunnen al in gebruik zijn als foerageergebied door andere vleermuizen dan de dieren welke in het plangebied jagen. Vanwege de omvang van het plan en de grootte van het gebied dat verhard wordt (afhankelijk van het uiteindelijke plan) gaat een omvangrijk potentieel foerageergebied verloren. Met name voor de rosse vleermuis geldt dat open landschappen belangrijk zijn voor deze soort om op grote prooidieren te jagen. De buitengebieden dienen hun functie als foerageergebied om deze reden te behouden.

Aangezien in de omgeving alternatieve foerageergebieden aanwezig zijn kan een mogelijk effect op foerageerdruk van vleermuizen worden weggenomen door de biodiversiteit in het gebied te behouden en in het plan op te nemen. Dit betekent dat in het plan dient te worden opgenomen dat groene zones aanwezig blijven, groene daken worden gerealiseerd of voldoende alternatieve groenstructuren worden aangeboden om nog steeds een insect aantrekkende werking te houden. Op deze wijze kunnen de vleermuizen het gebied, ondanks de nieuwe inrichting, blijven gebruiken als foerageergebied. Aangezien in de huidige situatie wordt ingeschat dat de biodiversiteit laag is (landbouwgrond met weinig variatie in flora en macrofauna in de watergangen) kan een effect op de rosse vleermuis eenvoudig worden voorkomen. Indien het gebied volledig verhard wordt en een verlaging in biodiversiteit onvermijdelijk is, dient te worden aangetoond dat het gebied geen onderdeel uitmaakt van essentieel foerageergebied middels nader onderzoek.

Nader onderzoek

*Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, is **inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik en de functie van het plangebied door de rosse vleermuis**. Onderzoek dient te worden uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2021, waarbij minimaal 2 gerichte bezoeken dienen te worden gebracht in de periode 15 april – 1 oktober.*

Het plangebied en potentiële foerageergebieden mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden door de voorgenomen werkzaamheden.

Indien daadwerkelijk essentieel leefgebied aanwezig is in het plangebied dan dient bij verwijdering of aantasting een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Dit hoeft geen belemmering te zijn voor de uitvoerbaarheid van het voornemen, aangezien soort specifieke mitigerende en compenserende maatregelen in, of in de directe omgeving van, het plangebied te combineren zijn met de beoogde ontwikkeling.

Deelgebied – 2

Foerageergebieden en vliegroutes

In het plangebied is geschikt foerageergebied aanwezig voor vleermuizen. Geschikte foerageergebieden nemen in Nederland af door de enorme vraag naar woningbouwprojecten en de verharding van gebieden voor andere doeleinden. In de omgeving van het plangebied zijn kwalitatief betere alternatieve foerageergebieden aanwezig, maar deze kunnen al in gebruik zijn als foerageergebied door andere vleermuizen dan de dieren welke in het plangebied jagen. Vanwege de omvang van het plan en de grootte van het gebied dat verhard wordt (afhankelijk van het uiteindelijke plan) gaat een omvangrijk potentieel foerageergebied verloren. Met name voor de rosse vleermuis geldt dat open landschappen belangrijk zijn voor deze soort om op grote prooidieren te jagen. De buitengebieden dienen hun functie als foerageergebied om deze reden te behouden.

Aangezien in de omgeving alternatieve foerageergebieden aanwezig zijn kan een mogelijk effect op foeragedruk van vleermuizen worden weggenomen door de biodiversiteit in het gebied te behouden en in het plan op te nemen. Dit betekent dat in het plan dient te worden opgenomen dat groene zones aanwezig blijven, groene daken worden gerealiseerd of voldoende alternatieve groenstructuren worden aangeboden om nog steeds een insect aantrekkende werking te houden. Op deze wijze kunnen de vleermuizen het gebied, ondanks de nieuwe inrichting, blijven gebruiken als foerageergebied. Aangezien in de huidige situatie wordt ingeschat dat de biodiversiteit laag is (landbouwgrond met weinig variatie in flora en macrofauna in de watergangen) kan een effect op de rosse vleermuis eenvoudig worden voorkomen. Indien het gebied volledig verhard wordt en een verlaging in biodiversiteit onvermijdelijk is, dient te worden aangetoond dat het gebied geen onderdeel uitmaakt van essentieel foerageergebied middels nader onderzoek.

Nader onderzoek

*Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, **is inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik en de functie van het plangebied door de rosse vleermuis**. Onderzoek dient te worden uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2021, waarbij minimaal 2 gerichte bezoeken dienen te worden gebracht in de periode 15 april – 1 oktober.*

Het plangebied en potentiële foerageergebieden mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden door de voorgenomen werkzaamheden.

Indien daadwerkelijk essentieel leefgebied aanwezig is in het plangebied dan dient bij verwijdering of aantasting een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Dit hoeft geen belemmering te zijn voor de uitvoerbaarheid van het voornemen, aangezien soort specifieke mitigerende en compenserende maatregelen in, of in de directe omgeving van, het plangebied te combineren zijn met de beoogde ontwikkeling.

5.3 Amfibieën

Deelgebied - 1

In het plangebied is weinig geschikt biotoop aanwezig voor de heikikker en de rugstreeppad, maar de soorten kunnen in het plangebied voorkomen. Met name de drainagegreppels door het grasland heen bieden potentiële voortplantingsplaatsen voor beide soorten. De ruigtevegetatie in de oeverzones en tuinen kunnen verblijfplaatsen bieden aan amfibieën. Derhalve dient middels nader onderzoek te worden aangetoond of het gebied een essentiële functie heeft voor deze soorten.

Nader onderzoek

*Om te bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden, **is inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik en de functie van het plangebied door de heikikker en de rugstreeppad**. Onderzoek dient te worden uitgevoerd volgens de Kennisdocumenten van BIJ12 in de periode maart – juli.*

Het plangebied en potentiële essentiële elementen mogen in de regel van de Wet natuurbescherming niet zonder inzicht in het gebruik aangetast worden door de voorgenomen werkzaamheden.

5.4 Effecten op beschermde gebieden

5.4.1 Effecten op Natura 2000-gebieden

Deelgebied – 1 & 2

Uit de bureaustudie blijkt dat op circa 7,5 en 9,5 kilometer afstand van het plangebied het Natura 2000-gebied 'Nieuwkoopse plassen' en 'Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein' ligt. Het Natura 2000-gebied ligt buiten de invloedssfeer van het voornemen wat betreft verdroging, optische of geluid- en lichtverstoring. Vanwege de afstand, de geringe omvang van het

voornemen in het plangebied en daardoor de afscherming worden geen directe effecten op soorten, habitats van soorten of habitattypen in het Natura 2000-gebied verwacht.

Met betrekking tot de gevolgen van een eventuele toename in stikstofemissie geldt dat dit in de huidige wetgeving is toegestaan voor de aanlegfase. In de gebruiksfase is er mogelijk sprake van een toename in stikstofdepositie doordat onder andere verkeerstromen zullen toenemen. Derhalve wordt geadviseerd om een AERIUS calculatie uit te laten voeren om de effecten omtrent stikstofdepositie rekenkundig inzichtelijk te maken. Zonder deze informatie kan op voorhand niet met zekerheid gesteld worden dat de gebiedsbescherming de uitvoering van het plan niet belemmert.

5.4.2 Effecten op het Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Deelgebied – 1

Voor wat betreft de NNN is bij directe aantasting sprake van vervolgstappen, waaronder compensatie. Het plangebied ligt nabij NNN gebieden, maar door het planvoornemen zal er geen sprake zijn van oppervlakteverlies. Daarnaast is geen effect te verwachten als gevolg van het voornemen doordat de snelweg een barrière vormt tussen het plangebied en het NNN gebied. Door het planvoornemen wordt geen NNN gebied aangetast en gaat geen NNN verloren. Er zijn daarom geen significante negatieve effecten op de aangewezen kernwaarden van het NNN.

Deelgebied - 2

Het plangebied ligt nabij NNN gebieden, maar door het planvoornemen zal er geen sprake zijn van oppervlakteverlies. Het NNN-gebied ligt nabij het plangebied en kan een onderdeel zijn van het verbindende habitat voor algemene soorten. Daarnaast kan geluid, licht, watermanagement en trilling een indirect effect hebben op het nabije NNN-gebied. Derhalve dient bij het plan rekening te worden gehouden met het NNN of getoetst te worden aan het NNN wanneer de inrichting bekend is. Effecten op het NNN kunnen niet op voorhand worden uitgesloten.

5.5 Bescherming van houtopstanden

Deelgebied - 1

Het kappen/verwijderen van de houtopstand in het plangebied is meldingsplichtig in het kader van de Wet natuurbescherming, omdat de bomenlaan uit meer dan 20 bomen bestaat en is gelegen buiten de bebouwde kom Houtopstanden. Daarnaast is een monumentale boom aanwezig aan de Kromwijkerdijk 21 met boompaspoort 533.

6 Bronnen

Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie), 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Dietz, C., Helversen, von, O., Nill, D., 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion natuur i.s.m. de Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Limpens, H., Regelink, J., en Koelman, R. (2010). Vleermuizen en planologie. Zoogdierverseniging, Arnhem.

Kennisdocument BIJ12 – Steenuil

Kennisdocument BIJ12 – Gewone dwergvleermuis

Kennisdocument BIJ12 – Ruige dwergvleermuis

Kennisdocument BIJ12 – Heikikker

Kennisdocument BIJ12 - Rugstreeppad

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Overig:

NDFF

Streetsmart

Bijlagen

Bijlage 1: Wettelijk kader

Een van de doelen van de Wnb is de bescherming van inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het plangebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Hieronder wordt uitgelegd welke verbodsbepalingen gelden, welke vrijstellingen er gelden en op welke gronden ontheffingen kunnen worden aangevraagd.

Verbodsbepalingen soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die onder andere zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. In het tekstkader van deze Bijlage (zie volgende pagina) staan de artikelen uitgeschreven. Het gaat om de volgende drie categorieën:

- soorten van de Vogelrichtlijn;
- soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
- 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora'), oftewel de Nationale soorten.

Voor soorten vallend onder bovenstaande beschermingsregimes geldt dat ze in principe niet (opzettelijk) gedood en verstoord mogen worden, ook verblijfplaatsen mogen niet vernietigd worden. Bij Vogelrichtlijnsoorten is opgenomen dat verstoring is toegestaan indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Dit geldt echter niet voor Habitatrichtlijnsoorten, inclusief bijlage I en II Bern en bijlage I Bonn (zie Tabel A van deze bijlage voor een uiteenzetting van soorten. Voor de 'andere soorten' geldt dat verstoring is toegestaan. Soorten die zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb ('andere soorten') zijn opgenomen in tabel B en C van deze Bijlage.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming artikel 3.1, 3.5 en 3.10

Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Tabel A. Soorten die vallen onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV, Bern bijlage II, Bonn bijlage I).

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	boomkikker	Zoogdieren <i>landzoogdieren</i>	hamster
	geelbuikvuurpad		otter
	heikikker		bever
	kamsalamander		hazelmuis
	knoflookpad		lynx
	rugstreeppad		noordse woelmuis
	vroedmeesterpad		wilde kat
	poelkikker		wolf
Dagvlinders	moerasparelmoervlinder	Zoogdieren <i>vleermuizen</i>	baardvleermuis
	apollovlinder		bechsteins vleermuis
	boszandoog		bosvleermuis
	donker pimperlblaauwtje		brandts vleermuis
	grote vuurvlinder		franjestaat
	pimperlblaauwtje		gewone grootoorvleermuis
	tijmblaauwtje		grijze grootoorvleermuis
	zilverstreephooibeestje		grote hoefijzerneus
Haften	oeveraas		grote rosse vleermuis
Kevers	brede geelrandwaterroofkever		ingekorven vleermuis
	gestreepte waterroofkever		kleine dwergvleermuis
	juchtleerkever		kleine hoefijzerneus
	vermiljoenkever		laatvlieger
Libellen	mercuurwaterjuffer		meervleermuis
	bronslibel		mopsvleermuis
	gaffellibel		noordse vleermuis
	gevlekte witsnuitlibel		rosse vleermuis
	groene glazenmaker		ruige dwergvleermuis
	noordse winterjuffer		tweekleurige vleermuis
	oostelijke witsnuitlibel		vale vleermuis
	rivierrombout		watervleermuis
	sierlijke witsnuitlibel		gewone dwergvleermuis
Nachtvlinders	teunisbloempijlstaart	Zoogdieren <i>zeezoogdieren</i>	walrus
Reptielen	Dikkopschildpad, kemp's zee-schildpad, lederschildpad, soepschildpad		Bultrug, gewone vinvis
	gladde slang		bruinvis dwergpotvis
	muurhagedis		gestreepte dolfijn
	zandhagedis		gewone dolfijn
Sporenplanten	geel schorpioenmos		gewone spitsdolfijn
	tonghaarmuts		grijze dolfijn
	kleine vlotvaren		kleine zwaardwalvis
Vissen	steur		narwal
	houting		orka
Weekdieren	bataafse stroommossel		tuimelaar
	platte schijfhoren		witflankdolfijn, witsnuitdolfijn
Zaadplanten	liggende raket, zomerschroeforchis		noordse vinvis, potvis
	drijvende waterweegbree		butskop
	groenknolorchis		dwergvinvis
	kruipend moerasscherm		griender, witte dolfijn
			spitsdolfijn van gray

Tabel B (1). “Overige Soorten” onderdeel A behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a.

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	Alpenwatersalamander	Vissen	Beekdonderpad
	Bruine kikker*		Beekprik
	Gewone pad*		Elrits
	Kleine watersalamander*		Europese rivierkreeft
	Meerkikker*		Gestippelde alver
	Middelste groene kikker*		Grote modderkruiper
	Vinpootsalamander		Kwabaal
	Vuursalamander		
Dagvlinders	Aardbeivlinder	Zoogdieren	Aardmuis*
	Bosparelmoervlinder		Boommarter
	Bruin dikkopje		Bosmuis*
	Bruine eikenpage		Bunzing**
	Donker pimperlblauwtje		Damhert
	Duinparelmoervlinder		Das
	Gentiaanblauwtje		Dwergmuis*
	Grote parelmoervlinder		Dwergspitsmuis*
	Grote vos		Edelhert
	Grote vuurvlinder		Eekhoorn
	Grote weerschijnvlinder		Egel*
	Iepenpage		Eikelmuis
	Kleine heivlinder		Gewone bosspitsmuis*
	Kleine ijsvogelvlinder		Gewone zeehond
	Kommavlinder		Grote bosmuis
	Pimperlblauwtje		Grijze zeehond
	Sleedoornpage		Haas*
	Spiegeldikkopje		Hermelijn**
	Veenbesblauwtje		Huisspitsmuis*
	Veenbesparelmoervlinder		Konijn*
	Veenhooibeestje		Molmuis
	Veldparelmoervlinder		Ondergrondse woelmuis*
Reptielen	Zilveren maan		Ree*
	Adder		Rosse woelmuis*
	Hazelworm		Steenmarter
	Levendbarende hagedis		Tweekleurige bosspitsmuis*
Libellen	Ringslang	Kevers	Veldmuis*
	Beekkrombout		Veldspitsmuis*
	Bosbeekjuffer		Vos*
	Donkere waterjuffer		Waterspitsmuis
	Gevlekte glanslibel		Wezel**
	Gewone bronlibel		Wild zwijn
	Hoogveenglanslibel		Woelrat*
	Kempense heidelibel		Vliegend hert
	Speerwaterjuffer		

Soorten met een asterisk (*) zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen. Soorten met een dubbele asterisk (**) zijn in alle provincies, behalve Noord-Holland en Noord-Brabant, vrijgesteld. In Limburg is daarnaast de molmuis vrijgesteld, in Friesland de steenmarter en in Noord-Brabant het wild zwijn. Voor Limburg geldt dat in bepaalde perioden van het jaar de hazelworm, levendbarende hagedis, steenmarter en de eekhoorn vrijgesteld zijn.

Tabel B (2). Per provincie vrijgestelde “Overige Soorten” onderdeel A behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a. (aangegeven met een ‘x’ of ‘*’).

Soort	Provincie	Friesland	Groningen	Drenthe	Overijssel	Gelderland	Utrecht	Noord-Holland	Zuid-Holland	Flevoland	Zeeland	Noord-Brabant	Limburg
Aardmuis		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Bastaardkikker		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Bosmuis		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Bruine kikker		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Bunzing		x	x	x			x		x	x	x		x
Dwergmuis		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Dwergspitsmuis		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Eekhoorn													(*)
Egel		x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x
Gewone bosspitsmuis		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Gewone pad		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Haas		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Hazelworm													(**)
Hermelijn		x	x	x			x		x	x			x
Huisspitsmuis		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Kleine watersalamander		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Konijn		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Levendbarende hagedis													(***)
Meerkikker		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Molmuis													x
Ondergrondse woelmuis		x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x
Ree		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Rosse woelmuis		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Steenmarter		x											(****)
Tweekleurige bosspitsmuis		x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x
Veldmuis		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Vos		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Wezel		x	x	x			x		x	x			x
Wild zwijn												x	
Woelrat		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

(*) = vrijgesteld maart–april en juli t/m november (**) = vrijgesteld in juli t/m september, (***) = 15 aug t/m 15 okt, (****) = 15 aug t/m feb ([Wijzigingsverordening](#), provincie Limburg, 2017)

Tabel C. “Overige Soorten” onderdeel B behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c.

Soortgroep	Nederlandse naam	Nederlandse naam	Nederlandse naam
Planten	Akkerboterbloem	Groensteel	Roggelelie
	Akkerdoornzaad	Groot spiegelklokje	Rood peperboompje
	Akkerogentroost	Grote bosaardbei	Rozenkransje
	Beklierde ogentroost	Grote leeuwenklauw	Ruw parelzaad
	Berggamander	Honingorchis	Scherpkruid
	Bergnachtorchis	Kalkboterbloem	Schubvaren
	Blaasvaren	Kalketrip	Schubzegge
	Blauw guichelheil	Karhuizeranjer	Smalle raai
	Bokkenorchis	Karwijselie	Spits havikskruid
	Bosboterbloem	Kleine ereprijs	Steenbraam
	Bosdravik	Kleine Schorseneer	Stijve wolfsmelk
	Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Stofzaad
	Brede wolfsmelk	Kluwenklokje	Tengere distel
	Breed wollegras	Knollathyrus	Tengere veldmuur
	Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Trosgamander
	Dennenorchis	Korensla	Veenbloembies
	Dreps	Kranskarwij	Vliegenorchis
	Echte gamander	Kruiptijm	Vroege ereprijs
	Franjementiaan	Lange zonnedaauw	Wilde averuit
	Geelgroene wespenorchis	Liggende ereprijs	Wilde ridderspoor
	Geplooid vrouwenmantel	Moeragamander	Wilde weit
	Getande veldsla	Muurbloem	Wolfskers
	Gevlekt zonneroosje	Naakte lathyrus	Zandwolfsmelk
	Glad biggenkruid	Naaldenkervel	Zinkviooltje
	Gladde zegge	Pijlscheefkalk	Zweedse kornoelje
	Groene nachtorchis		

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 de zorgplicht opgenomen. In het tekstkader hieronder staat het wetsartikel uitgeschreven.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Vrijstellingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Wnb. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied en de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

Provinciale Vrijstelling Nationale soorten ('andere soorten').

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. Het Rijk heeft ook een vrijstelling gemaakt voor projecten die vallen onder hun bevoegdheid (projecten van nationaal belang). Zoals ook te herleiden is uit de tabel (tabellen A en B), hangt het per provincie af welke soort is vrijgesteld van de verbodsbepalingen in artikel 3.10, ook de grond waarvoor een vrijstelling geldt kan ook variëren tussen provincies..

Indien de Nationale soorten niet zijn vrijgesteld en daarmee het voornemen de gestelde verboden in artikel 3.10 overtreedt, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt.

Ontheffingen

Indien een soort niet onder een vrijstelling valt of niet gewerkt kan worden volgens een gedragscode, dient er een ontheffing te worden aangevraagd. Deze moet ingediend worden bij het bevoegd gezag. Dit is de provincie waarin de activiteit plaatsvindt.

Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
2. De activiteit leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding; en
3. Er is sprake van een in de wet genoemd belang.

In tabel D worden de belangen waaronder een ontheffing kan worden aangevraagd, opgesomd. Let daarbij op dat er voor Nationale soorten ('andere soorten') meer ontheffingsgronden beschikbaar zijn dan voor de beschermde soorten onder artikel 3.1 en 3.5. Indien de activiteit bestaat uit een ruimtelijke inrichting of ontwikkeling zou alleen een ontheffing afgegeven kunnen worden voor Nationale soorten. Mochten desondanks soorten uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, Bern en Bonn voorkomen bij ruimtelijke ontwikkelingen, dan kunnen mitigerende maatregelen worden opgesteld. Er kan dan voor de zekerheid een ontheffing worden aangevraagd om de mitigerende maatregelen goed te keuren.

Tabel D. Ontheffingsgronden waarop een ontheffing verleend mag worden per categorie (artikel 3.1, 3.5 en 3.10).

Ontheffingsgronden		Artikel 3.1	Artikel 3.5	Artikel 3.10
		Soorten van de Vogelrichtlijn	Soorten van de Habitatrichtlijn, Bonn & Bern	Andere soorten
1	Er bestaat geen andere bevredigende oplossing	X	X	X
2	Leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding	X	X	X
3	Opsomming van: volksgezondheid en openbare veiligheid	X	X	X
	veiligheid van luchtverkeer	X	Nee	X
	ter voorkoming van schade aan gewassen, vee, bossen, visserij	X	X	X
	ter bescherming van Flora en Fauna	X	X	X
	voor onderzoek, onderwijs, uitzetten en herinvoeren van soorten / teelt	X	X	X
	dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor milieuwezenlijke gunstige effecten	Nee	X	X
	ruimtelijke inrichting of ontwikkeling	Nee	Nee	X
	schade en overlast, ter beperking omvang populatie, ter bestrijding van lijden en ziekte, bestendig beheer en onderhoud, algemeen belang	Nee	Nee	3.10 2a-g

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor Nationale soorten ('andere soorten') welke zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen geldt een vrijstelling. Dit betekent dat u geen ontheffing van de Wet natuurbescherming hoeft aan te vragen, maar u wel de zorgplicht moet nakomen. Voor Nationale soorten die niet zijn vrijgesteld, dient u een ontheffing beschermde soorten aan te vragen of te werken conform een gedragscode.

Voor soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn, Conventie van Bern en Conventie van Bonn geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Het bevoegd gezag zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2013 is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies. In hetzelfde jaar hebben de twaalf provincies met de staatssecretaris van het ministerie van EZ definitieve afspraken gemaakt in het Natuurpact. In 2014 werd de term 'EHS' vervangen door 'NNN'.

Dit beleid blijkt noodzakelijk te zijn doordat de Nederlandse natuur steeds meer onder druk staat, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering. De doelstelling van het Natuurpact is om 80.000 hectare nieuwe natuur in te richten vóór 2027.

Natura 2000-gebieden

In de Wnb zijn bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. De Europese richtlijnen verplichten de lidstaten gebieden aan te wijzen met speciale beschermingszones (de Natura 2000-gebieden). Het doel hiervan is om de aangewezen habitattypes en habitats van soorten in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

De lidstaten moeten maatregelen treffen om de kwaliteit van deze habitats en habitats van soorten niet te laten verslechteren of te voorkomen dat er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

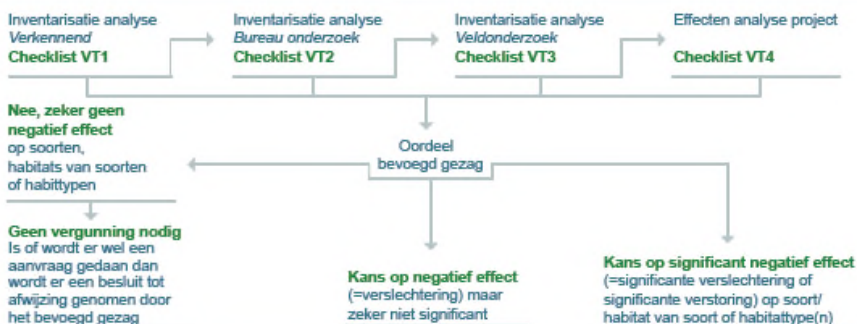
Voor handelingen die op 31 maart 2010 bekend waren bij het gevoegd gezag en die sinds deze datum niet meer in betekenende mate zijn gewijzigd is het niet meer noodzakelijk om een vergunning aan te vragen. Deze datum kan van een later tijdstip zijn indien een Natura 2000-gebied na 31 maart 2010 is aangewezen als beschermd gebied. Zie ook artikel 2.9 lid 2.

Stroomschema vergunningsprocedure

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet. Deze is ook van kracht onder de huidige Wet natuurbescherming. Een Voortoets geeft aan of er wel of geen negatieve effecten zijn te verwachten. Zijn er geen negatieve effecten te verwachten, dan hoeft er geen vergunning beschermde gebieden aangevraagd te worden. Indien er kans is op negatieve effecten, kan een habitattoets een verdiepingsslag geven om aan te tonen hoe groot deze negatieve effecten zijn. Mocht er kans zijn op significant negatieve effecten, is het mogelijk om een ADC-toets uit te voeren. Wordt er voldaan aan de eisen, dan kan er een vergunning worden afgegeven met voorschriften en beperkingen.

VOORTOETS

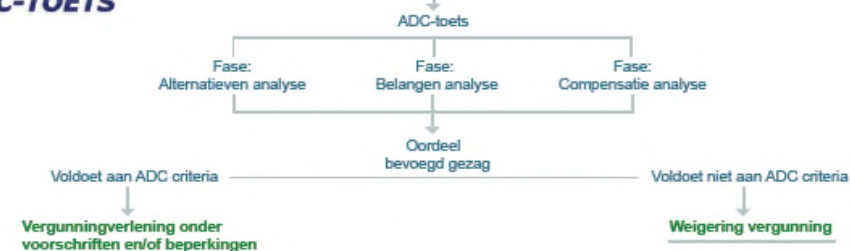
INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets.
 Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

HABITATTOETS

ADC-TOETS

De informatie die in ### is opgenomen is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor ### is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan ### ontlelen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensing en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. +31 6 20606920
E. mirella.brienissen-sterkenburg@anteagroup.nl

www.anteagroup.nl

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.